

מתפקדות גם כחפץ, כיצירה ממוגמת, אבל גם כגורם שמעורר ומדרבן אותך לפעול בעולם האמיתי, כדי שיהיה מה לצלם. "א רוגמה אחת: בחתונות שאני מזומן אליהן היום אין צלם רשמי אחד. הטכנולוגיה המיומנויות של צילום, שהיו שמורות למקצוענים, זמינות לכולם, או בחתונות יש המון חברים עם מצלמות, שהולקים את התמונות בפליקר או בפייסבוק".

איפה עובר הגבול בין לחיות את הרגע לתתעד אותו?

חלק מרכזי מהתיעוד הוא העיבוד והמשכיות של החוויה. האם כל הטכנולוגיות החודשות לא יוצרות בעצם קרבה גדולה מאוד, אולי אפילו סימביוזה, של החוויה ושל התיעוד שלה? האם הקלט והפלט לא נהיו אחד? ג'ונס אופטימי. לא, הוא אומר, הטכנולוגיה החוויה לא התמוגג: "הנורמות והטקטים סביב החוויה עצמה נשארים מבודלים".

קצת משונה לשמוע את זה ממנו: המקצוע של ג'ונס הוא לזמן את הטכנולוגיה והחוויה. הוא מומחה לעיצוב וארכיטקטורה של מידע, שימש יועץ לחברות גדולות והיה מנהל הקריאייטיב של אתר ה־BBC, שבעבורו גם תכנן את מנוע החיפוש ואת הרשת החברתית. אחר כך עבר לנוקיה, שם עסק באסטרטגיה ובמחקר עיצובי וניהל את חוויות המשי תמש בחסיבת המולטימדיה של החברה. בין השאר התום ג'ונס על פיתוח סדרת מכשירי NSeries הפופולרית.

לפני שנתיים, לקראת סוף עבודתו בנוקיה הקים את דופלר (Doppli), אתר שמתגאה בכותרת המשנה "לאן עכשיו?" ובהגדרה "אטלס חברתי". מיליון המשתמשים הרשומים בדופלר הם אנשים שמרבים לנסוע או לטייל בעולם הממשי, ומשתמשים באתר כדי לבנות דף טיולים אישי, לשתף את חבריהם במסעות, לברוק איפה הם נמצאים ולתאם פגישות לאירוסטאליות עם חברים ומטיילים אחרים. בהיותו גם רשת חברתית, דופלר מציע לגולשים אנשי קשר ברחבי העולם שיכולים לעניין אותם או להועיל להם, מפות, טיפים ואפשרויות חיבור גם מהמכשיר הסלולרי.

"יצינו להפוך את האינטרנט למקור להעצמה של החיים האמיתיים", אומר ג'ונס על הקמת דופלר. "שמנו רגש על חיבור בעולם האמיתי – לעומת שירות היכרות עם אני שים שלא פגשת מעולם – כך שהאתר משפר ומעשיר מערכות יחסים בעולם הממשי, לא מחליף אותן, ובלביה של האתר יש הקפדה על פרסיות ואינטימיות. זה מתבטא אפילו בטי רמינולוגיה שלנו – אצלנו

24.2.09
"ככה הבייבי, יכבדו שחייב ליד החדון בכל פעם שהריון בייקון מחבש"

”אני נהנה מאוד לגלות פתאום דברים מסוגל להגיע אליו בלי התיעוד הזה. עם תיעוד כזה את מסוגלת לראות תבניות בחיך שלא היית אחרת, ויכולה להשוות בין המידע הזה לבין הציפיות שלך ולראות אם צצו הזדמנויות או צירופי מקרים מעניינים”

10.2.09
"משחקים במצלמה החדשה שלי במשך"

לנו האפשרות לייצא את עברנו אל עתידנו?", שאל, למשל, כסיום אחד הפוסטים בבלוג שלו (שכתובתו magicalnihilism.wordpress.com). "טוב שיטנו האינטרנט, המדיום הגלובלי הזה – כדי לחשוב על דברים ולהגיע למסקנות".

אבל אתה מנוסה מאוד בתחום, ודאי יש לך כבר כמה מסקנות.

"יש לי כמה מחשבות ורעיונות, אבל בשלב הנוכחי הם חצי אפויים... לכן אני כותב בלוג, כדי לראות אם אנשים אחרים יוכלו למלא את החסר, וגם כדי לא לשכוח את הדברים שאני רוצה ליצור עם חברים או עמיתים".

ומה המשמעות של זה? שישפור היעילות?

"זו ררך שבה משוקים לנו תוכנות פרודוקטיביות ואימון אישי, אבל היא מעוררת עניין מוגבל בלבד. אני חושב שנו נקודה חשובה יותר: האם יש משהו משמעותי יותר שאנחנו מרוויחים מהיכולת לחשוב באינטרנט ולא לשכוח? האם הזיכרונות שלנו נהפכים עשירים יותר או דלים יותר?".

ומה התשובה?

"אין לי תשובה. ברור שישנו שינוי – מספיק לראות אפילו את ההבדלים בין הררך שבה אנחנו חולקים את מה שעבר עלינו עם מישור פנים מול פנים, לעומת הררך שבה אנחנו חולקים את הסיפור עם קוראי הבלוג שלנו. אן גאלווי, מרצה קנדי לסוציולוגיה והנתרופולוגיה, כתבה הרבה על 'מכונות השכחה': איך לפעמים שכחה היא תה ליד אנשים חובבי, שהטכנולוגיות שאנחנו מדרברים עליהן לא מאפשרות. אני מפליג אפשר למצוא את התשובה לשאלות האלה כקטקסטים כאלו ואחרים שעוסקים במעבר שלנו מתרבויות שמבוססת על Storytelling לתרבות שמר בוססת על כתבים. אני חושב שהשינוי בויכוח הוא אותו סוג של שינוי".

מה בעצם גילתה לנו הטכנולוגיה?

המפגש בין הטכנולוגיה לחוויה ולתודעה מתעלה על סכום החלקים ומטפס לעתים לאזורים מוסריים, רוחניים ואפילו מיסטיים. כקומיקס המקוון Cat and Girl, למשל, תהא לארוחנה הגיבור 'ממתי היכולת להאזין למוזיקה מקום מקום, ללכוד כל רגע חסר חשיבות ולשרר הכל מכל מקום נהפכה לאחת מזכויות האדם הבסיסיות?". ג'ונס, מצדו, הגדיר בעבר את הטלפון הסלולרי "מכשיר בעל כוחות על-שמעניק לו 'תשומת לב ביונית – האפשרות לתעד באובססיביות דברים מעניינים שקורים סביבו".

ואולם, הוא מתעקש להודיש, בני האדם תמיד תיעוד, בהרחבה. "בעבר אפילו תיעדנו יותר, בכל הנוגע לתיעוד במודע", הוא אומר. "אז זה היה באמצעות מכתב לחברים או כתיבת יומן, היום עושים את זה באמצעים אחרים. אני מוטרד דווקא מהשיתוף הלא מודע, מהתקבות הדיגיטליות שמייצרים גופים שאינם בלתימנוג: האקלים התכונני וטכנולוגיות המעקב שמשגשגות בעקבותיהן – זה מה שמר דאיג אותי באמת. האינטראקציה בין שני הדברים הללו, השיתוף והוסר השליטה שלנו על מה שנעשה עם התכנים שלנו, מראיגה ביות".

מה עוד שניתה הטכנולוגיה, אם בעצם תמיד תיעדנו? את האופן שבו קבוצת אנשים משתמשת בטכנולוגיה

בזמן החוויה. השינוי לא התרחש בגלל עצם התכונות של הטכנולוגיה, אלא בגלל הנוכחות של קבוצת האנשים – חב רים, משפחה, החברה ככלל – להשתמש בתכונות הללו.

"וגם השיתוף השתנה: החיים תמיד היו שיתופיים מאוד, גם לפני האינטרנט, וההשלכות העיקריות של התהליכים הנוכחיים הן שכולנו התחלנו לחשוב בצורה רחבה יותר. יצאנו מהבועה של הצרכנות האינדיבידואלית שאפיינה את המאה ה־20 ואנחנו מודעים לכך שיש מערכות שלמות שהן גדולות יותר מאיתנו – יש דינמיקה קבוצתית ואנחנו מתקשרים זה עם זה בתוכה".

ואי אפשר להתנתק ממנה, גם כשיוצאים לטיול שא-מור להוציא אותנו מהמקנה?

"בנעוריי, בשנות השמונים, מרגרט תאצ'ר אמרה: אין דבר כזה חברה, רק אינדיבידואלים ובני משפחותיהם. אני חושב שכוח המשיכה של הטכנולוגיות החברתיות הללו מוכיח עד כמה היא טעתה. ולא רק בזה".

מתי הסלולרי יפסיק לנתק אותנו מהחיים בעולם?

חלק מההתמוגגות בין החוויה לתיעוד שלה אצל ג'ונס התגלגל גם לאופן העבודה שלו: לדבריו, הוא קורם עושה ורק אחר כך חושב, כי "הדרך – ולא היעד – היא החשר בה. רק כך אפשר להגיע לדברים חרשים ובלתי צפויים". באותה רוח, הוא מצדיר על סלידתו ממילים, כי הם גורם מים לו להיות מעל הדברים, ולא בתוכם.

הצורך להיות "בתוך" הדברים מתגלגל אצלו לעוד כמה העדפות וטעמים. הוא בכלל למד ארריכלות, ומת עניין בתכנון עירוני, מיפוי, אנתרופולוגיה, סוציולוגיה, רובוטס, קומיקס ותקשורת, כמובן, דטויטר, למשל, הוא עוקב אחרי ערכונים של חפצים דוממים דוגמת גשרים, משום שאלה גורמים לו להתחבר לעיר, להיות "בתוך". "עלינו להבין את ההבדל בין מיקום (location) לבין מקום, מרחב (place). מחשבים ומכשירים סלולריים טובים מאוד בהגדרת המיקום, אבל אנחנו מגדירים את עצמנו במרחב, בנקודת המפגש של התרבות והולקשיון".

הטכנולוגיה, מבחינתו, לא אמורה להיות "רק" נגישה מכל מקום או לייצג את המרחב, אלא להיות בתוכו. "במקום להיות אצבע שמרגדת מסך תוך כדי צעידה ברחוב, עלינו לפרוק את הצג ולהפוך אותו לחלק מהעולם שלנו", אמר בעבר, וכעת הוא מוסיף: "אפילו iPhone' המדור השלישי, למרות כל האפשרויות, הוא מכשיר שזקוק לתשומת לב רבה וגורם לנו להתרחק יותר מדי במסך על חשבון 'להיות בעולם'. כשאנחנו צריכים לפרק את הצג ולהטמיע אותו בעולם שלנו התכוונתי לכך שאנחנו צריכים דרך מעודנת יותר לתקשר עם מכשירי. אפשר להפריץ למצוא דוגמאות למה שאני מבקש מספרים 'Everyware' אפשר גרינפילד או 'Where the Action is' של פול דודיש (שמדברים על מד

שכוב לביש ועל משקפי משתמש שמתואמים להתנהלות שלנו בעולם, כמו בסרט 'ר"ח מיוחד' – ר"ש). אני מקווה שבתוך שתיים שלוש, אחרי שכולם ימצאו את הטריגר של מסך מגע רחבים, יימצאו מעצב או יצורן שיהיו אמיצים דיים לעשות לסלולר מה שנינטרו Wii עשה לקונסולות שחקן".

עד שזה יקרה, גם ג'ונס נתקע לפעמים עם מכשירים שלא עובדים, וכשמדובר בו, הניתוק קשה. "הייתי בארצות הברית עם הטלפון הסלולרי שלי", הוא מספר, "ועלויות החיבור שם כל כך גבוהות שההחלתי לכתוב אותן. הייתי חסר ישע, לא יכולתי לברוק מיייל או למצוא בר שהמ ליצור לי עליו ברשת".

אז בסופו של דבר הטכנולוגיה כן הופכת אותנו לת-לויים יותר, אולי אפילו טיפשיים יותר?

"כלים משנים את מוחנו, גופנו, את התרבות שלנו – והם תמיד עשו זאת. הייחוד האבולוציוני שלנו הוא ייצור כלים ושיתוף. אני חושב שעצם הוויכוח על זה הופך אותנו טיפשיים יותר. היינו ועודנו גוע טיפשי למדי גם בלי שום שיפורים טכנולוגיים. מהלפים את המילים 'דפוס' או 'טל' גרף' במילים 'גוגל', 'פייסבוק' או 'אינטרנט' – ואלה בלתי הנוכחותם שלא נגמרים. זה לא אומר שאלה ריונים בלתי מועילים, כל עוד נבין על מה הוויכוח: כיצד ליצור נורמות וערכים חדשים בלי להיקל לדברים החשובים לנו".

מתבונן על העולם החדש

שיזף רפאלי

רעיון טוב חי לנצח.

ברמות פקיעת תוקפם של זכויות יוצרים? זו תמצית טיעוניו של מרק הלפרין, מחבר הספר החדש "ברבריות דיגיטלית". הגבלת תוקפן של זכויות היוצרים היא, בעיניו, ברבריות, והברבריות הזאת מונעת בדלק הדיגיטליות. הלפרין ניסה כתב ביקורת מעמיק על התרבות הדיגיטלית, ונמצא כעת בעיבורה של סערה מתחדשת סביב סוגיית זכויות היוצרים. אני לא מסכים כמעט עם אף מילה של הלפרין, אבל השאלות שהוא שואל נכונות.

כך כך קל להעתיק באמצעות המדיה החדשים, שכולם אכן מעתיקים. בתחילה היתה זאת תוכנה שנפרצה, הושאלה, הוע' ברה מיד ליד. נעלמו זכויות היוצרים על התוכנה, ובמקומה קם הנוהג של הפצה לא חוקית, מלווה באדיאלוגיה של קוד פתוח. אחר כך בא תורה של המוסיקה: קובצי ה־MP3 שללו את בעלות היוצר. הם הגדילו מאוד את הקהלים, אבל צימקו את המוטיבציה ליצור. תעשיית הסרטים והקולנוע היתה הקורבן הבא, וכעת על תורם של הספרים. אקביא הדלפרין – בעצמו סופר של רומנים רבי-מכר – הברברים הדיגיטליים צדים עכשיו ממש על ביתו, מאיימים לכרות את הענף שעליו הוא יושב.

האם יש עתיד במקצוע שלוש? היש תקנה ותקווה ליוצרים בתחום התוכן, בעולם שבו התוכן כל כך נוזל, ההומות כל כך נמוכות, והברברים כה רבים? הלפרין בחר לתקוף את הבעיה באמצעות השואה של זכויות קניין שונות. החקיקה, הוא טוען, מפלה את הקניין הרוחני לעומת קניין רגיל. הקניין הרוחני אינו עובר במלואו, וכאן רושה אוטומטית לרורות הבאים, ובין קבור כלב ענק שעומד לטרוף את כל עולמי היצירה. תארו לכם, אומר הלפרין לקוראיה, שבניתם בית, אינפתם אותו בחסכונית שנתרו אחרי ששילמתם מס הכנסה כחוק, ששילמתם מסי קנייה, או נונה. אחרי מותכם הורשתת את הבית לבניכם, ששילמו מס ירושה כחוק. ואז

באה הממשלה ומחרימה את הבית כולו. הני כרים כבר לא ייהנו ממנו. כך עושים חוקי זכויות היוצרים, שנשארות בידי הרושים רק לשבעים שנה; בתום התקופה הקניין הרוחני עובר לרשות הציבור. לירשיו של מוצרט אין בעלות, הממשלה של שייקספיר לא התעשרה, מהותמלוגים. היוצרים העשירים את תרבותנו, אבל החוק שלנו אינו שומר על קניינם.

"מניפסט של מחבר", קרא הלפרין ל"ברבריות דיגיטלית" בכותרת המשנה של הספר. הוא סופר עטור פרסים, בוגר אוניברסיטאות יוקרה שאפילו שירת טיפשיים יותר. היינו ועודנו גוע טיפשי למדי גם בלי שום שיפורים טכנולוגיים. מהלפים את המילים 'דפוס' או 'טל' גרף' במילים 'גוגל', 'פייסבוק' או 'אינטרנט' – ואלה בלתי הנוכחותם שלא נגמרים. זה לא אומר שאלה ריונים בלתי מועילים, כל עוד נבין על מה הוויכוח: כיצד ליצור נורמות וערכים חדשים בלי להיקל לדברים החשובים לנו".

בית ומחשבותיהם ליצירה משותפת, מאמץ מרוכב נגד שינוי חוקי קניין הרוחני. העי קרון הוא אחד, הם אומרים: רעיונות צריכים להיות בידי הציבור. ספרו החדש של הלפרין הוא מהלומת הנגד שלו בקרב עם לסיג רדומיו. לאחר הלניג' הטוקבקי שעבר (חצי מיליון תגובות זה מפרדו) הוא מעביר את הדיון לזירת הס' פרים, שבה כבר הוכיח יכולת. הלפרין כתב ששיטתו נעתקה לנוכח ההיקף, המהירות, הרחב והטיפשות של התגובות לאמאר. הדור הנוכחי, הוא טוען, שונה מקודמו – ולרעה. זהו דור שגדל על המדיה, הוא לר מש במושג "עיוות") לטובת שיתוף פעולה, דור שהוביל לזולל במאמצי היחיד ובתורו הגדול דלעיל. יותר מחצי מיליון (!) תגובות חופשי נוגשי. זאת לא רק תפיסה מוטעית, לפי הלפרין, אלא גם התפנקות אגואיסטית.

בית ומחשבותיהם ליצירה משותפת, מאמץ מרוכב נגד שינוי חוקי קניין הרוחני. העי קרון הוא אחד, הם אומרים: רעיונות צריכים להיות בידי הציבור. ספרו החדש של הלפרין הוא מהלומת הנגד שלו בקרב עם לסיג רדומיו. לאחר הלניג' הטוקבקי שעבר (חצי מיליון תגובות זה מפרדו) הוא מעביר את הדיון לזירת הס' פרים, שבה כבר הוכיח יכולת. הלפרין כתב ששיטתו נעתקה לנוכח ההיקף, המהירות, הרחב והטיפשות של התגובות לאמאר. הדור הנוכחי, הוא טוען, שונה מקודמו – ולרעה. זהו דור שגדל על המדיה, הוא לר מש במושג "עיוות") לטובת שיתוף פעולה, דור שהוביל לזולל במאמצי היחיד ובתורו הגדול דלעיל. יותר מחצי מיליון (!) תגובות חופשי נוגשי. זאת לא רק תפיסה מוטעית, לפי הלפרין, אלא גם התפנקות אגואיסטית.

בית ומחשבותיהם ליצירה משותפת, מאמץ מרוכב נגד שינוי חוקי קניין הרוחני. העי קרון הוא אחד, הם אומרים: רעיונות צריכים להיות בידי הציבור. ספרו החדש של הלפרין הוא מהלומת הנגד שלו בקרב עם לסיג רדומיו. לאחר הלניג' הטוקבקי שעבר (חצי מיליון תגובות זה מפרדו) הוא מעביר את הדיון לזירת הס' פרים, שבה כבר הוכיח יכולת. הלפרין כתב ששיטתו נעתקה לנוכח ההיקף, המהירות, הרחב והטיפשות של התגובות לאמאר. הדור הנוכחי, הוא טוען, שונה מקודמו – ולרעה. זהו דור שגדל על המדיה, הוא לר מש במושג "עיוות") לטובת שיתוף פעולה, דור שהוביל לזולל במאמצי היחיד ובתורו הגדול דלעיל. יותר מחצי מיליון (!) תגובות חופשי נוגשי. זאת לא רק תפיסה מוטעית, לפי הלפרין, אלא גם התפנקות אגואיסטית.

